

ERFGOED

Checklist grafmonumenten op begraafplaatsen zonder inventaris

Aanleiding

Het decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging van 16 januari 2004 voorziet dat de gemeente een lijst opmaakt van graven met **lokaal historisch belang**, waarvan de **concessie is verlopen**. De graven die op deze lijst staan, moeten **50 jaar bewaard** én onderhouden worden door de gemeente. Deze termijn kan worden verlengd. Het is het **college van burgemeester en schepenen** die de lijst goedkeurt. (zie artikel 26 § 2).

Het uitvoeringsbesluit van 14 mei 2004 tot organisatie, inrichting en beheer van begraafplaatsen en crematoria bepaalt de voorwaarden voor de lijsten (zie Hoofdstuk VIII artikel 46-48). Het gaat om graven met historische, artistieke, volkskundige of socio-culturele waarde die niet beschermd zijn als monument overeenkomstig het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (vroeger decreet van 3 maart 1976 ter bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten).

De lijst met graven van lokaal historisch belang (de inventaris) bevat:

- Informatie over eventuele concessie en de begraven personen;
- Informatie over de bouwfysische toestand
- Informatie over het grafteken
- Bondige omschrijving van het lokaal historische belang
- Een foto
- Plan waarop de graven met lokaal historisch belang worden aangegeven

Het besluit bepaalt dat een afschrift van de bekrachtigde lijst met plan bezorgd wordt aan de Vlaamse minister, bevoegd voor onroerend erfgoed. Graven vermeld op de lijst van graven van lokaal historisch belang waarvan het behoud uiteindelijk toch van algemeen belang blijkt te zijn en die als zodanig beschermd worden als monument, worden op het moment van de definitieve bescherming van rechtswege geschrapt van de lijst. (artikel toegevoegd in 2017)

Naar aanleiding van dit besluit maakte de Dienst Erfgoed en Archief reeds een inventaris van de gemeentelijke begraafplaats in Aartrijke (goedgekeurd door gemeenteraad dd. 17/12/2020) en de begraafplaats rond de Sint-Laurentiuskerk in Zedelgem. Hierin werden alle grafmonumenten opgenomen en kregen deze steeds een criterium tussen 1 & 3:

- 1 = te behouden
- 2 = te behouden zolang onderhoud- en herstelkosten niet te hoog oplopen
- 3 = grafmonumenten verwijderen na beëindigen van de eventuele concessie

Omdat de inventarisatie een tijdrovend proces is, is het de bedoeling om ondertussen een korte checklist te laten goedkeuren op basis waarvan beslist kan worden welke graven zeker moeten behouden blijven na het verlopen van de concessie. Op die manier kan er op formele basis worden beslist. Dit wordt jaarlijks doorgegeven aan de begraafplaatsploeg zodat zij ook weten welke graven na het vervallen van de concessie onderhouden moeten worden.

Checklist

De lijst bevat graven met een lokaal historisch belang en geeft een soort van doorsnede of representatief beeld van de begraafplaats. Idee is hierbij om minimaal van elk type graf een exemplaar te bewaren.

Voor de 'voorselectie' wordt gewerkt met een checklist met 4 basiscriteria en een toets m.b.t. haalbaarheid en 'dubbels'. Wanneer het graf aan minimaal 1 criterium voldoet en de toets positief is, wordt het graf waarvan de concessie verlopen is verder onderhouden in afwachting van inventaris. Om af te wegen of een criterium positief is, worden enkele richtinggevende vragen voorgesteld.

BASISCRITERIA			
	Criterium	Toelichting	Check?
1.	Architectuurhistorisch criterium	- Is het grafmonument vervaardigd in een uitgesproken kunststijl? ((neo)classicisme, Aart deco, Art nouveau,...)? - Dient het grafmonument bewaard te worden in functie van het figuratieve beeldhouwwerk, funeraire symboliek, epigrafie, materiaalkeuze? - Gaat het om werk van een lokale grafmaker? (H. Denys (Veldegem); R. Clarysse, Ch. Mahieu en A. Vanhoutte (Aartrijke); Deketelaere (Zedelgem), Jos Timmerman (Loppem), Thierry Nolf en Albert Declerck (Torhout, Alf. Van Gheluwe (bouwmeester Eernegem), etc.) of een belangrijke ontwerper/architect/beeldhouwer?	
2.	Artistiek criterium	Is het grafmonument qua vormgeving of qua type uniek voor de begraafplaats?	
3.	Volkkundig/ sociaal-cultureel criterium	- Schuilt er een interessant lokaal verhaal achter het grafmonument/begraven persoon? - Gaat het om het graf van een belangrijke figuur uit de lokale geschiedenis? - Gemeentelijk: burgemeesters & schepenen - Cultureel: schrijvers, kunstenaars, onderwijzers - Economisch: bedrijfsleiders, bekende/befaamde ambachtslieden - Vooraanstaande families - Militair: gesneuvelde soldaten, oudstrijders - Religieus: pastoors, kloosterzusters 'dorpsfiguren'	
3.	Chronologisch criterium	Is het een graf van voor 1914?	
4.	Diversen	Zijn er andere (cultuurhistorische) redenen waarom dit grafzerk absoluut moet worden behouden? - Is het graf beeldbepalend voor de begraafplaats? (bv. graf op de hoek van een perk) - Maakt het graf deel uit van een waardevol geheel?	